

ИЗВЛЕЧЕНИЕ
ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА 2020 г.

НА ИНСТИТУТА ЗА БАЛКАНИСТИКА
С ЦЕНТЪР ПО ТРАКОЛОГИЯ
„ПРОФ. АЛЕКСАНДЪР ФОЛ“

София, 2021 г.

Отчетът е приет от Общото събрание на учените в Института за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“ на 27 януари 2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Проблематика на звеното	4
1.1 Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на звеното	4
1.2 Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017–2030	5
1.3 Ползи и ефекти за обществото от извършената дейност	7
1.4 Взаимоотношения с други институции	8
1.5 Общонационални и оперативни действия, обслужващи държавата	9
2. Резултати от научноизследователската дейност през 2020 г.	10
2.1 Най-значимо научно постижение	13
2.2 Най-значимо научно-приложно постижение	13
3. Международно научно сътрудничество на звеното	14
4. Участие на звеното в подготовката на специалисти	15
5. Иновационна дейност на звеното и анализ на нейната ефективност	16
6. Стопанска дейност на звеното	16
7. Кратък анализ на финансовото състояние на звеното за 2020 г.	16
8. Издателска и информационна дейност на звеното	18
9. Информация за научния съвет на звеното	20

I. Проблематика на звеното

1.1 Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на звеното

Институтът за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“ е единственото звено в Българската академия на науките, което притежава експертни знания за политическите, обществените, културните и религиозните процеси, които протичат на територията на девет съвременни държави и обхващат период от повече от 30 века.

Стратегическите и оперативните цели на ИБЦТ са свързани с проучването на стопанското, общественото, политическото и културното развитие на народите и страните в Югоизточна Европа. Изследователската дейност на учените от ИБЦТ е основана на прилагането на иновационни изследователски подходи и методологии, чрез които се интерпретират преобразуванията в различни сфери на балканските общества, стимулиращи или възпрепятстващи интеграцията на Балканите в Европа. Динамично променящата се политическа и социално-икономическа структура на Балканите в съпоставка с европейските и световни тенденции е основният коректив за изработването на актуални анализи, свързани с информационното, експертното и оперативното обслужване на българската държава и общество. Широкият хронологически диапазон на изследванията, обхващащ богата проблематика от областта на тракологията, византистиката, османистиката, новата и най-новата история на страните от Югоизточна Европа, балканската културология, политология и европеистика позволи съществена част от научната продукция на ИБЦТ да намери приложение и при обучението на студенти, дипломанти, докторанти и специализанти в областта на балканистиката.

Конкретните цели, които учените от ИБЦТ си поставиха за 2020 г., са:

- увеличаване на научните изследвания и цитиранията в Web of Science, Scopus, ERIN+;
- привличане на млади учени към изследователската дейност на ИБЦТ с цел разширяване на методологическия и тематичен обхват на изследванията;
- създаване на устойчива дигитална среда, в която, от една страна, да се осигури свободен достъп до част от научната продукция на изследователите от ИБЦТ, а от друга, широкото ѝ популяризиране сред българската и международната общественост.

Във връзка с поставените цели за 2020 г. са постигнати следните резултати:

- Броят на цитиранията в Web of Science и Scopus за 2020 г. бе с 40% повече спрямо 2019 г. Броят на публикациите в Web of Science, Scopus и ERIN+ също бе увеличен. Публикуваният от ИБЦТ сборник – *Солун и българите: история, памет, съвремие*. ИБЦТ, 2019, ISBN:978-619-7179-10-1 – бе включен в Core Collection на Web of Science, а за сборника *Култура на пътуването в Европейския Югоизток*. ИБЦТ, ISBN: 978-619-7179-13-2 бяха подадени документи за включването му.
- През 2020 г. в ИБЦТ успешно положи изпит и бе зачислен като редовен докторант Едуард Георгиев (секция *Модерни Балкани*). За съжаление непредсказуемото налагане

на строги ограничения бе една от основните причини броят на кандидат-докторантите през 2020 г. да е много по-малък в сравнение с предишните години.

Като част от Националната програма за млади учени и постдокторанти на Министерството на образованието и науката през 2020 г. към екипа на ИБЦТ беше приобщен един млад учен – Ели Филипова (Център по тракология).

Политиката за привличане на утвърдени и млади учени намери своя израз в назначаването на 8 нови изследователи за 2020 г.: гл. ас. д-р Мирослав Василев, гл. ас. д-р Адриана Сърбова, д-р Калин Кирилов, ас. Самуил Камбуров, ас. Васил Караджов, ас. Делян Русев, ас. Димитър Добрев, ас. Стефан Янакиев. Новите асистенти са в последна фаза на защита на докторските си дисертации в ИБЦТ и СУ „Св. Климент Охридски“.

- Създаването на устойчива дигитална среда се превърна в един от основните приоритети на ИБЦТ за 2020 г., за реализирането на който бе създадена самостоятелна секция *Дигитално културно наследство*.

Като част от новите методи за използване на представянето на културното наследство през 2020 г. бяха подготвени две дигитални изложби – *Възстановяване на Българската православна църква* и *120 години от рождението на чл.-кор. проф. д-р Веселин Бешевлиев*. С различна структура и визуализация, двете изложби представиха част от възможностите за популяризиране на дигиталното културно наследство.

Безспорно допълнение към разнообразните дейности, свързани със създаването и поддържането на устойчива дигитална среда, е работата по финансираната от Столична община проект *Дигитален архив на столичния кмет инж. Иван Иванов*. За една година бяха дигитализирани и предоставени за ползване за изследователски цели над 2000 страници от запазените документи от личния архив на инж. Иван Иванов.

Продължи и работата върху двете онлайн енциклопедии – *Енциклопедия Тракия* (<https://www.thracians.net/>) и *LABedia: енциклопедия на Късната античност на Балканите* (<https://labalkans.org/bg/labedia>). В изпълнение на Националната научна програма КИННПОР бе поставено началото на нова информационна база от данни *Енциклопедия на античното културно-историческо наследство в Югоизточна Европа*.

Не на последно място трябва да отбележим активното участие на учени от ИБЦТ в националните научни програми КЛаДА БГ, Инфрамат, Център за върхови постижения Наследство БГ и КИННПОР, които са най-големите национални мрежи за опазване и дигитализиране на националното културно-историческо наследство.

1.2 Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017–2030

Дейността на ИБЦТ отговаря на основната цел на Националната стратегия за научни изследвания 2017–2030 (НСНИ) България да се превърне в привлекателен център за авангардни научни изследвания, да се издигнат позициите на страната в областта на науката, да се задържат и привлекат млади и водещи учени в България.

Както вече бе отбелязано, една от главните цели, които ИБЦТ си бе поставил през 2020 г., бе привличането и задържането като изследователи на млади учени, които ще допринесат за развиването на научните изследвания не само в ИБЦТ, но и в страната. Ангажирането на млади хора, ентузиазирани и отворени за новите методологии в

историческите изследвания, е в основата за постигането на поставените в Националната стратегия за научни изследвания 2017–2030 цели. Във връзка с това през 2020 г. бяха проведени два конкурса, в резултат от които бяха назначени като главни асистенти д-р Мирослав Василев и д-р Адриана Сърбова. Освен тях към екипа на ИБЦТ бяха привлечени Самуил Камбуров, Васил Караджов и Делян Русев. И на тримата предстои защита на докторска дисертация, но краткият им опит като изследователи недвусмислено говори за техния потенциал като учени. В самия край на 2020 г. двама от докторантите на ИБЦТ, след отчисляването им с право на защита, избраха да останат като асистенти, вместо да търсят реализация в друга институция или друга професия – Димитър Добрев и Стефан Янакиев. И двамата са сред най-добре представилите се докторанти в ИБЦТ през последните години, свидетелство за което е не само разнообразната им научна дейност, но и подготовката на дисертационните им трудове в тригодишния срок на докторантурата.

Дейността на ИБЦТ изпълнява изискването на НСНИ за увеличаване достъпа до международни научноизследователски и иновационни мрежи чрез включването на резултатите от изследователската дейност на звеното в националната е-инфраструктура КЛаДА-БГ, която е част от международните инфраструктури CLARIN-ERIC и DARIAN. По примера на Австрия и Холандия КЛаДА-БГ обединява целите на CLARIN-ERIC – за използването на езикови ресурси и средства в областта на приложения в хуманитаристиката и на DARIAN – за дигитализиране и опазване на културното наследство.

През 2020 г. продължи работата по научно-образователния проект на ИБЦТ „Непознатите Балкани“, част от Центъра за върхови постижения „Наследство БГ“. Основната цел на проекта е създаване на информационни продукти за повишаване квалификацията на специалисти, работещи в областта на културно-историческото наследство. За постигането на тази цел участниците в проекта ще имат възможност да ползват различни лаборатории и IT продукти, създадени в рамките на Центъра за върхови постижения.

Стратегическите цели на ИБЦТ тясно кореспондират с политиката на НСНИ за увеличаване и поддържане на висока квалификация на учените, формулирано в Специфична цел 1. Осигуряването на свободен достъп до част от научната продукция на ИБЦТ ще даде възможност на учените от всички региони на страната да ползват качената там информация. Участието на звеното в национални и международни научни мрежи ще улесни приобщаването им към международната научна общност.

Като допълнение към тази дейност трябва да добавим и двете онлайн енциклопедии на ИБЦТ – *Енциклопедия Тракия* (<http://www.thracians.net/>) и *LABedia: енциклопедия на Късната античност на Балканите, IV век* (<http://labalkans.org/>), както и сайта на проекта *Солун и българите* (<https://www.solunbg.org/en/>), на който могат да бъдат намерени научни и научни-популярни публикации и архивни материали. Тези електронни ресурси са със свободен достъп и информацията на тях е или се предвижда да бъде достъпна на няколко езика (в зависимост от материала) – български, английски, гръцки, турски, румънски, сръбски, македонски, френски и немски.

Дейността на ИБЦТ кореспондира с третия от взаимосвързаните приоритети на Хоризонт 2020, насочен към преодоляване на обществените предизвикателства –

спадове, демографски промени и сигурност. Изследванията на учените от ИБЦТ се вписва напълно в приоритета на програмата за създаване на новаторски и мислещи европейски общества чрез подпомагане на научни изследвания на европейското наследство, идентичност и култура, които създават рефлексивни общества, споделящи общи ценности, устойчиви на демографски промени и миграционни модели. Натрупването на знания за историческата съдба на Балканите от Античността до днес ще спомогне за изграждане на по-дълбоко разбиране на проблемите с миграцията по политически, религиозни и социални причини.

1.3 Ползи и ефекти за обществото от извършената дейност

Институтът за балканистика с Център по тракология е водещата в страната и на Балканите институция в областта на балканистичните изследвания.

Предвид извънредната епидемична ситуация в световен мащаб през 2020 г. ефектът от реализираните дейности върху обществото беше по-ограничен в сравнение с предишните години. Въпреки по-малките възможности за въздействие върху обществото и протичащите обществени процеси в страната и през 2020 г. научната дейност на учените от ИБЦТ продължи да е насочена към проучването на културно-историческото наследство, националната идентичност и културното разнообразие в Европа и света. Продължи работата по национални и международни проекти, резултатите от които са директно свързани с трансфера на знания към широка прослойка от българското общество, сред които научни работници, изявени балканисти и университетски преподаватели, студенти и докторанти, библиотекари, издатели, дипломати, държавни и общински структури, научни и културни институции.

През 2020 г. учените от ИБЦТ бяха канени да представят експертното си мнение в различни научни съвети и органи на управление. Бяха реализирани и множество медийни участия – 20 учени от ИБЦТ са взели участие в повече от 110 предавания на БНР (Хоризонт, Нощен Хоризонт, Христо Ботев, 12+3, Арт Ефир, Събота 150, БНР–Пловдив, Благоевград, Шумен), радио Фокус, ВТВ, ТВ Европа, ТВ Скат, ВТК, Bloomberg TV, Bulgaria On Air, Канал 3, България–24, Евроком, в електронните медии, списанията и вестниците в България, както и е дадено едно интервю за BBC Radio 3.

През 2020 г. учените от ИБЦТ са успели да изнесат 6 публични лекции и са направили 2 представяния на изданията и изложбите на института.

Извънредните условия на работа през 2020 г. изправиха изследователите от ИБЦТ пред необходимостта да се адаптират към ограничените възможности за публични изяви. В резултат на наложените забрани за провеждане на по-големи обществени събирания се появиха виртуалните изложби „120 години от рождението на чл.-кор. проф. д-р Веселин Бешевлиев“ (1 юли 2020 г. – 31 декември 2021 г.) и „Възстановяване на Българската православна църква“ (22 декември 2020 г. – 31 декември 2021 г.). Освен виртуални бяха реализирани и две изложби в градското пространство: на изложбата „Градът на Балканите: пространства, образи, памет в пощенски картички“ бяха осъществени три представяния в България – в Пловдив (12–26 юни 2020 г.), Добрич (2–31 октомври 2020 г.) и Каварна (1–30 септември 2020 г.), както и (в обновен и разширен вариант) едно представяне в Подгорица, Черна Гора (18–30 септември 2020 г.);

изложбата „Човек–природа–култура: Древна Тракия и Средновековна България“ бе представена на софийската общественост на 10–20 юни 2020 г. Интересът към изложбата „Градът на Балканите: пространства, образи, памет в пощенски картички“ продължава и през 2021 г. са предвидени нейни представяния и в други градове в страната и чужбина. Изложбите имат за цел да запознаят българското общество с важни моменти от миналото и настоящето на Балканите.

На 14 февруари 2020 г. бе проведено Третото издание на Балканския панаир на книгата, организиран от ИБЦТ за втора поредна година. Панаирът бе замислена като еднократно събитие през 2019 г., но интересът от страна на научните институции в страната и граждани на град София бе толкова голям, че и през 2020 г. бе предвидено организирането на две събития – през февруари и ноември. Поради извънредната епидемична обстановка ноемврийското издание на панаира не бе проведено.

1.4 Взаимоотношения с други институции

Сътрудничеството с различни научни и обществени институции е неделима част от научния процес в ИБЦТ. През 2020 г. продължи взаимодействието с дългогодишни наши партньори и бяха установени отношения с нови, между които и дейността по изпълнение на сключените съвместни договори с Регионалните исторически музеи в Монтана, Лом и Силистра и с Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, с Френския институт, с Унгарския културен институт в София, с научната секция „Военноисторически изследвания и поуки от практиката“ при Военната академия „Г. С. Раковски“ и др.

През 2020 г. бяха сключени договори за сътрудничество с Регионален исторически музей – Добрич, Исторически музей – Лом, Исторически музей – Петрич, а в процес на подписване са подобни договори с музеите във Велико Търново, Русе, Сливен, Стара Загора, Белоградчик и др.

През 2020 г. под различни форми бе реализирано сътрудничество с български и чужди висши учебни заведения и научни институти като: СУ „Св. Климент Охридски“, ВТУ „Св. Кирил и Методий“, ПУ „Паисий Хилендарски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Нов български университет, ШУ „Епископ Константин Преславски“, Американски университет в Благоевград, УниБИТ, Институт за исторически изследвания при БАН, Институт за изследване на изкуствата при БАН и др.

Активно бе и участието на изследователския състав в работата на редица чуждестранни институции като ЮНЕСКО, Международната асоциация за югоизточноевропейски проучвания (AIESEE), Международната асоциация по тракология, Експертния и консултативен съвет на ЮНЕСКО по Конвенцията за опазване на подводното културно наследство, Научния съвет на Регионалното бюро на UNESCO за наука и култура за Европа, Венеция, БНК на ICOMOS-UNESCO, Международната асоциация за византийски проучвания (AIEB), Международната федерация на Институтите за средновековни изследвания (FIDEM), North American Patristic Society, Фондация Александър фон Хумболт, Хумболтовия съюз в България, Националната комисия по морска история, Международния съвет за индоевропейски и траколожки изследвания, Международния борд на Гръцкия институт за запазване на морските

традиции – Атина, IBAC (International Balkan Annual Conference), Американския изследователски център в София, CIEPO (Comité international des études ottomanes et pré-ottomanes), International Association for Social and Economic History of the Ottoman Empire (IAOSEH), Center for Ottoman Studies-Belgrade, Fulbright Alumni Association, Университета на Монреал (Канада), International Advisory Board: Centre for Balkan and Black Sea Studies, Научния съвет на Фондация „Felix Kanitz“, Виена; Карловия университет в Прага (Чехия), Университета „Рома-тре“ – департамент „Политически науки“ (Италия), Института за история на европейското право във Франкфурт (Германия), Университета „Осман Гази“ в Ескишехир (Турция), Института за исторически науки и Института за хърватска литература, история и театър към Хърватската академия на науките и изкуствата, Хърватския институт за история, Института за югоизточноевропейски проучвания на Румънската АН, Института по история „Николае Йорга“ към Румънската АН, Института по история на Полската АН, Масариковия институт и архив на Академията на науките на Чешката република, Византоложки институт (САНИ), Балканоложкия институт (САНИ), Академията на Черна гора.

ИБЦТ традиционно участва и в работата на редица неправителствени научни и обществени организации с национално значение като Националния комитет за югоизточноевропейски проучвания, Асоциацията на медиевистите и византинистите в България, Дружеството на изследователите на античността в България, Националната комисия по морска история, Българското дружество за проучване на XVIII век, Българското геополитическо дружество, Българската асоциация за външна политика, Македонския научен институт, Тракийския научен институт, Българската асоциация по военна история, Националната комисия по морска история, Българското историческо дружество, Академичния кръг по сравнително литературознание, Сдружение „Колегиум Германия“, Организацията на евреите в България „Шалом“ и др.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата.

За 2020 г. трима учени от ИБЦТ са извършили експертиза за държавни институции: проф. дин Лиляна Симеонова е дала становище за Комисията по образование и наука към 44-то Народно събрание относно предложението за промяна на името на празника 24-ти май; проф. д-р Лора Тасева е изготвила становище относно проблема с транслитерацията от кирилица на латиница за Министерство на образованието и науката; гл. ас. д-р Гергана Дончева е изготвила експертно становище за селекция на филми за Седмицата на югославското кино в България през юни 2021 г. за нуждите на Българската национална филмотека.

През 2020 г. продължи участието на ИБЦТ в националната инфраструктура за производство и изследване на нови материали Инфрамат. Изследователи от ИБЦТ са включени към Модул 2, чиято цел е създаване и развитие на човешка и материална инфраструктура в областта на опазване на културното наследство като цяло и на металните артефакти в частност. Очакваните резултати в областта на културно-историческото наследство ще включват: съхраняване, диагностика и реставрация на метали, тяхното предпазване от разрушаване в резултат на човешкото влияние или на

околната среда; точно датиране на металните предмети и определяне на степента им на корозия; прилагане на нов тип техники за консервация и реставрация; изследване влиянието на околната среда върху археобектите от метал; създаване на мобилни лаборатории за изследване на мястото на археологическите находки; участие в европейската програма за *Опазване и съхранение на културно-историческото наследство*.

Продължи участието в националната мрежа КЛаДА-БГ. Целта на проекта е да създаде онлайн платформа (е-платформа) за съхраняване на българското езиково и културно-историческо наследство. Инфраструктурата ще поддържа решаването на различни задачи, насочени както към специализирана, така и към по-широка аудитория. Инфраструктурата се изгражда като уеб услуга за експериментиране със система за комбиниране на резултатите от различни модули за обработка на естествен език, разработена в рамките на европейските проекти EUCases и QTLeap, финансирани от тематика ИКТ в 7-та Рамкова програма на Европейската комисия. КЛаДА-БГ ще осигури свободен достъп до електронните си колекции на всички, които проявяват интерес.

ИБЦТ е сред основните партньори на започналия през 2018 г. дейността си Център за върхови постижения „Създаване и развитие на център за върхови постижения Наследство БГ“. Основна цел на проекта е да се изгради съвременна инфраструктура за научноизследователска и иновационна дейност в сферите на креативните и рекреативните индустрии. Сред очакваните резултати е създаване на условия за разработване на съвременни технологии и развитие на пазарно-ориентирани научни изследвания, които да допринесат за: преодоляване изоставането на страната ни спрямо водещите научни центрове на европейско и световно ниво; интегриране на български научни организации в европейското изследователско пространство; изграждане на устойчиви партньорства с водещи европейски университети и институти; засилване на връзката „наука–бизнес“.

През 2020 г. ИБЦТ продължи активно дейността си по Националната научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“ (КИННПОР). Основната цел на програмата е създаване на модерна и устойчива научноизследователска инфраструктура с качествено съдържание, организирана във високоефективни и широкодостъпни онлайн платформи. Програмата цели и осъществяване на връзката между научните изследвания в областта на хуманитаристиката и други социални сфери – бизнес, образование, неправителствени организации и др. Националната научна програма е създадена в изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017–2030, в перспективата на визията България да разполага с модерна и устойчиво поддържана научноизследователска инфраструктура – чрез създаване на съдържание за тази инфраструктура и неговото организиране във високоефективни и широко достъпни онлайн платформи.

2. Резултати от научноизследователската дейност през 2020 г.

Монографии на учени от ИБЦТ, излезли през 2020 г.

- Александра Миланова.** *ОТ КОНСТАНТИНОПОЛ ДО ЯНИНА Всекидневието на Балканите през погледа на Франсоа Пуквил.* Институт за балканистика с Център по тракология при Българската академия на науките, 2020, ISBN: 978-619-7179-16-3, 402 стр.
- Бисер Петров.** *Дипломация и диверсия на Балканите: Британската политика към Албания по време и след Втората световна война.* ИК Гутенберг, 2020, ISBN: 978-619-176-178-4, 306 стр.
- Валерия Фол / Valeria Fol.** *Тайни общества на траките / Thracian Secret Societies.* Издателска къща Тангра ТанНакРа, 2020, ISBN: 978-619-91507-0-2
- Ваня Лозанова-Станчева.** *Зевксипос или Бизантион – Градът на Слънцето.* ИК „Парадигма“, 2020, ISBN:978-619-7179-14-9, 286 стр.
- Владислав Иванов.** *Рицарите йоанити, кръстоносните походи и Балканите (XI-XIII в.).* Парадигма, Институт за балканистика с Център по тракология – БАН, 2020, ISBN: 978-619-7179-15-6; 978-954-326-426-1, 504 стр.
- Маргарита Серафимова.** *Орхан Памук и Името ми е Червен. От османската миниатюра до постмодерния роман.* Фабер, 2020, ISBN: 978-619-00-1143-9, 214 стр.
- Маријана Стамова.** *Албанскиот проблем во Југославија по Тито (1980–1990).* Скопје: Македоника литера, 2020, ISBN: 978-608-252-147-3, 256 стр.
- Юлия Златкова,** *Константин Леонтиев и Балканите.* Авангард Прима, 2020, ISBN: 978-619-239-460-8, 298 стр.
- Юра Константинова.** *Българите в османския Солун.* ИБЦТ, 2020, ISBN: 978-619-7179-12-5, 440 стр. (отличена от Управителния съвет на БАН за значима монография с национално значение)

Сборници, издадени от ИБЦТ през 2020 г.

- Mirabilia 2: Чудесно и магическо.* София, (Studia balkanika 33), ИК "Парадигма", ISBN: 978-619-7179-05-7
- Thracia 25. Древна Тракия и Траките: сакрално и профанно,* "Фабер", ISSN: 0204-9872
- 140 anni di relazioni fra Italia e Bulgaria. Diplomazia, economia, cultura (1879–2019)/ 140 години отношения между Италия и България. Дипломация, икономика, култура (1879–2019).* Издателска къща "Тендрил", ISBN: 978-619-91496-0-7
- Българският Северозапад: транспорт, комуникации и хора от древността до наши дни.* Издателска къща "Тендрил", ISBN: 978-619-91496-2-1
- Балканистиката е моят живот. (Не)познатата Василка Тъпкова-Заимова,* Институт за балканистика с център по тракология, ISBN: 978-619-00-1209-2
- Египетските култове в Сердика,* ИБЦТ-БАН, ISBN: 978-954-326-420-9
- Култура на пътуването в Европейския Югоизток.* Институт за балканистика с Център по тракология, ISBN: 978-619-7179-13-2

През 2020 г. учените от ИБЦТ са публикували 9 монографии и 7 сборника, като изследователи от института са участвали във външни на ИБЦТ колективи, подготвили още 8 сборника. От печат са излезли 225 статии, студии и научни съобщения и са забелязани 440 цитирания на 264 публикации. Публикациите, реферирани и индексирани в Web of Science, Scopus и ERIH+, са 37, а забелязаните цитирания в тях – 40.

През 2020 г. учени от ИБЦТ са участвали в организирането на 3 национални и 2 национални с международно участие научни форуми.

На 11 февруари 2020 г. проф. диз Ваня Лозанова-Станчева изнесе първата и, в резултат на обявената епидемиологична обстановка, последна лекция от семинара на ИБЦТ *Всеки втори вторник* на тема „Орфизмът и Италианският Ренесанс“. Планираните за 2020 г. лекции от семинара *Всеки втори вторник* и по проекта „LAVedia: енциклопедия на Късната античност на Балканите“ (общо 7 на брой за първата половина на годината) бяха отменени.

През втората половина на годината, на 26 септември 2020 г., в град Лом бе проведен едnodневен колоквиум на тема „Dacia Ripensis: Нови изследвания и открития“. Събитието бе съвместна инициатива на филиала на ИБЦТ в Монтана, проекта „LAVedia: енциклопедия на Късната античност на Балканите“ и Исторически музей–Лом.

На 20 октомври 2020 г. ИБЦТ съвместно с Унгарския културен институт в София проведе публична лекция на д-р Катрин Орел на тема *Multiculturalism in the Cities of the Habsburg Empire 1880–1914*. Събитието бе част от изпълнението на Национална научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“, финансирана от МОН.

През 2020 г. ИБЦТ бе организатор на една конференция:

Древна Тракия и траките: интерпретация и реинтерпретация, 14–15 септември 2020 г., София.

Повечето от планираните за 2020 г. научни форуми – конференции, семинари, колоквиуми, бяха отменени.

За разлика от научните форуми, проектната дейност бе по-слабо засегната от наложените ограничителни мерки. През 2020 г. учените от ИБЦТ са работели по 68 проекта, от които 26 с водеща организация ИБЦТ и 42 с друга. Проектите на ИБЦТ включват 7 с бюджетна субсидия, 5 по двустранни спогодби с чуждестранни академии на науките (договори по ЕБР), 3 международни (извън ЕБР), 7 проекта са финансирани от ФНИ. Учени от ИБЦТ участват в 4 научни мрежи. Личното участие на учени в проекти, по които ИБЦТ не е партньор, включват 6 държавно финансирани проекта (4 от ФНИ), 15 международни проекта и 21 национални.

Ще споменем само новите и иновативни като методология проекти с водеща организация ИБЦТ.

През 2020 г. успешно завърши работата по проекта *Солун и българите: история, памет, съвремие* с ръководител доц. д-р Юра Константинова. Освен документалните единици, които бяха публикувани на сайта на проекта (www.solunbg.org), бе издадена и монографията на Юра Константинова *Българите в османския Солун*, ИБЦТ, 2020, ISBN: 978-619-7179-12-5, която бе отличена от Управителния съвет на БАН като монография с национално значение. Самият проект *Солун и българите: история, памет, съвремие* бе определено като научно постижение в новата инициатива на Фонд „Научни изследвания“ – „Успехи и постижения“.

Успешно приключи първият етап на проекта *LAVedia: енциклопедия на Късната античност на Балканите*. Енциклопедията е двуезична и всички материали се публикуват едновременно на български и на английски език. Публикувани са първите статии в енциклопедията (общо 44). Изданието със свободен достъп е все още в процес на изграждане.

По конкурси на Фонд „Научни изследвания“ през 2020 г. бяха одобрени за финансиране три проекта:

Вектори на историческо развитие и национална идентичност на Балканите, XVIII–XXI век, ръководител доц. дин Юра Константинова (програма за двустранно сътрудничество България–Русия 2019–2020);

Словното богатство на Учителното евангелие на Константин Преславски: старобългарско-гръцки и гръцко-старобългарски речници индекси, ръководител проф. д-р Лора Тасева (програма „Фундаментални научни изследвания“);

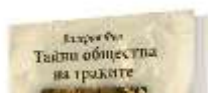
Египетските култове в Тракия през Елинистическата и Римската епохи – разпространение, обхват и взаимодействие, ръководител д-р Весела Атанасова (програма за финансиране на фундаментални научни изследвания на млади учени и постдокторанти).

През 2020 г. учените от ИБЦТ активно участваха в научите мрежи Инфрамат, КЛаДА БГ и Създаване и развитие на център за върхови постижения Наследство БГ, КИННПОР, в които ИБЦТ е партньор (описани подробно в точка 1.5.).

2.1 Едно най-значимо научно постижение.

На свое заседание на 27 януари 2021 г. научният съвет на ИБЦТ определи като най-значимо научно постижение *книгата на проф. Валерия Фол „Тайни общества на траките“* (София: ТАНГРА ТанНакРа ИК, 2020)

Изследването въвежда една интригуваща проблематика по нетрадиционен маниер. Траките са вписани в най-ранните преки и индиректни сведения за недостъпни за цялото общество аристократични мъжки общности, неизменно асоциирани със знакови имена като Орфей и Залмоксис. Интерпретирани са всички сведения за тракийски затворени общества, популярно известни като тайни общества.

Корица на книгата

Книгата е написана на великолепен език, еднакво достъпен за всеки читател, независимо от неговата подготовка, без това да накърнява академичния израз. Тя е луксозно издание, прекрасно илюстрирано с подходящи схеми и снимков материал, много от които са авторски, а някои за първи път са достъпни за широката читателска аудитория. Подходяща е не само за специалистите и изучаващите тракийските древности, но и на всеки изкушен от тайнствата на Античния свят.

2.2 Най-значимо научно-приложно постижение.

На свое заседание на 27 януари 2021 г. Научният съвет на ИБЦТ определи като най-значимо научно-приложно постижение *виртуалната изложба „120 години от рождението на чл.-кор. проф. д-р Веселин Бешевлиев“*. Изложбата е посветена на един

от първите учени в Института за балканистика с безспорни заслуги за неговото развитие и с международна известност и признание. Тя е дело на екип от млади автори под ръководството на проф. Румяна Прешленова и е успешен опит на ИБЦТ да представи академичното знание на широката публика в дигитална среда в условията на нарушена комуникация поради строгите противоепидемични мерки през 2020 г. Изложбата е забележителна като сполучлив графичен дизайн, организиращ обилна информация и дигитализирания личен архив на чл.-кор. проф. д-р Веселин Бешевлиев, който по друг начин не е достъпен за широката общественост. Като отлично аудиовизуално решение тя беше включена в програмата на конференцията, организирана от СУ „Св. Климент Охридски“ в памет на чл.-кор. проф. Веселин Бешевлиев. Изложбата е реализирана в изпълнение на дейностите по Национална е-инфраструктура КЛаДА-БГ.

Начален кадър на изложбата

3. Международно научно сътрудничество на звеното.

През 2020 г. традиционното за ИБЦТ международно сътрудничество бе затруднено и голяма част от планираните дейности бяха отменени. Въпреки появилите се трудности и през 2020 г. продължи работата по 7 международни проекта със следните държави – Сърбия, Черна Гора, Румъния, Хърватия, Гърция, Франция, САЩ и Италия. Учени от ИБЦТ са взели участие в 15 международни проекта с друга водеща институция.

Важна част от международното сътрудничество на всяка научна институция е участието на изследователите в чуждестранни научни форуми. През 2020 г. са изнесени 69 доклада на конференции и семинари в следните държави: Украйна, Сърбия, Италия, Хърватия, Русия, САЩ, Македония, Чехия, Австрия. Общо 10 учени са взели участие в 9 чуждестранни научни форума (международните форуми, проведени в България, не са включени). Някои от събитията са проведени във виртуална среда.

Шестима учени от ИБЦТ – проф. д-р Румяна Прешленова, проф. д-р Лора Тасева, проф. дин Лиляна Симеонова, доц. дин Юра Константинова, доц. д-р Антоанета Балчева и доц. д-р Добринка Парушева - са членове на 14 съвета, комисии и други експертни органи извън БАН. Между тях са Научен съвет на Фондация „Felix Kanitz“, Виена, Karen

4. Участие на звеното в подготовката на специалисти.

Един от основните приоритети в програмата за развитие на научния потенциал на ИБЦТ е привличането на млади и вече утвърдени специалисти. През 2020 г. за втора поредна година бе осигурен достъп на младите изследователи в страната и чужбина до основните проектни дейности на учените от ИБЦТ във връзка с програмата за специализации и практики на студенти, млади учени и постдокторанти към избрани от тях проекти или учени. Целта на тази програма е разширяване на научните екипи в ИБЦТ с млади специалисти.

През 2020 г. в ИБЦТ са обучавани специалисти по 6 докторски програми в 3 професионални направления, одобрени от НАОА:

1. По професионалното направление 2.2. История и археология:

- *Стара история и тракология;*
- *Средновековна обща история;*
- *Нова и най-нова обща история;*
- *Документалистика, архивистика, палеография (включително историография и изворознание).*

2. По професионалното направление 2.1. Филология.

- *Балкански литератури и култури .*

3. По професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

- *Теория и история на културата.*

През 2020 г. в ИБЦТ са обучавани 13 редовни докторанта. През годината бе зачислен един нов докторант в редовна форма на обучение – Едуард Георгиев. Петима докторанти са отчислени с право на защита.

В ЦО на БАН по направление „Културно-историческо наследство и национална идентичност“ са заявени 25 специализирани курса за Докторантското училище. Трина учени от ИБЦТ са провели 3 курса, в които са се обучавали общо 3 докторанти от ИБЦТ.

Академичният състав на ИБЦТ разработва бакалавърски и магистърски програми, изградени на принципа на активно партньорство на ИБЦТ с висшите училища и хуманитарните институти на БАН. Общо 20 учени от ИБЦТ са изнасяли лекции в 9 български и чужди университети и научни центрове. Сред тях са СУ „Св. Климент Охридски“ (ИФ), НБУ, Американският университет в Благоевград (АУБ), ЮЗУ „Н. Рилски“, ПУ „Паисий Хилендарски“, УниБИТ, Православна духовна академия „Св. Св. Кирил и Методий“, Национален център за повишаване квалификацията на специалисти и Университета в Bordeaux.

Двадесет лектора от ИБЦТ са преподавали в 22 магистърски и 35 бакалавърски програми в рамките на 54 учебни теми. Специалисти от ИБЦТ са участвали в подготовката на 2 докторанти от УниБИТ, 1 докторант от ЮЗУ „Неофит Рилски“, 3 докторанти от ШУ „Епископ Константин Преславски“, 4 докторанти от ПУ „Паисий Хилендарски“. Четирима учени са били ръководители на общо 4 студенти, 3 магистри и

1 бакалавър от висши учебни заведения. Един учен е бил рецензент на дипломна работа на ученик от Националната гимназия за древни езици и култури.

През 2020 г. 17 учени от ИБЦТ са били членове на 38 научни журита по процедури, като са подготвени 12 рецензии – 5 за „доктор“, 2 за „професор“, 4 за „доцент“, 1 за „доктор на науките“ и 25 становища – 11 за „доктор“, 4 за „доктор на науките“, 10 за „доцент“. Учени от ИБЦТ са участвали в журита в следните институции: СУ „Св. Климент Охридски“ (ЦСВП „Иван Дуйчев, Исторически факултет), ПУ „Паисий Хилендарски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, УниБИТ, Нов български университет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Институт за исторически изследвания – БАН.

ИБЦТ продължи сътрудничеството си с Университета „Македония“ в Солун, Центъра за новогръцки проучвания в Атина и Университета „Демокрит“ в Комотини с координатор доц. д-р Ю. Константинова.

През 2020 г. по програмата за специализации на млади и утвърдени учени се обучаваха четирима специалисти – двама продължиха да работят през втората година от програмата си и един спечели правото да се обучава като млад учен.

5. Иновационна дейност на звеното и анализ на нейната ефективност

Традиционно учените от ИБЦТ се опитват да въвеждат иновационни и модерни подходи и технологии в изследванията си. През 2020 г. ИБЦТ се включи активно в предварителните етапи на работа по три проекта, които включват използването на нови и иновативни за хуманитаристиката методи: Инфрамат, КЛаДА.БГ и Създаване на център за върхови постижения Наследство БГ. (повече вж. т.1.5.).

6. Стопанска дейност на звеното

В ИБЦТ-БАН не се извършва стопанска дейност.

Институтът не отдава под наем помещения и друга материална база.

7. Кратък анализ на финансовото състояние на звеното за 2020 г.

Първоначалният утвърден размер на бюджетната субсидия на ИБЦТ-БАН за 2020 г. съгласно Решение на 59-то и 60-то заседание на VII Общо Събрание на БАН е 1 299 294 лв. Към 30.09.2020 г. с протокол от 5-то заседание на VIII Общо Събрание на БАН, състояло се на 23.11.2020 г., субсидията бе завишена с 19 379 лв. за плащане на такса смет за 2020 г. и обезщетения по КТ. В субсидията са включени и стипендии на докторанти в размер на 45 000 лв.

Допълнително, под формата на вътрешни трансфери от БАН, са получени 3 315 лв. за провеждане на процедури за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности и 1 417 лв. за обезщетения по КТ.

Утвърдената планова численост на персонала за 2020 г. е 69 щатни бройки, а фактически заетите са средно 62 бр. Средната годишна брутна заплата е в размер на 15 681 лв., а за 2019 г. тя е била 12 775 лв.

Друг източник, от който се формират финансовите средства на ИБЦТ-БАН, са собствените приходи от продажба на издания в размер на 8 282 лв., приходи от такси на докторанти (400 лв.), приходи от текущи помощи и дарения от страната и чужбина в размер на 2 930 лв.

През 2020 г. в ИБЦТ-БАН са получени трансфери от сключени договори с ФНИ на стойност 181 160 лв., със Столична община на стойност 10 000 лв., с БАН Администрация по ННП КИННПОР на стойност 48 611,70 лв., с ИФХ-БАН по договор ИНФРАМАТ - 44 000 лв., с ИИКТ-БАН по договор КЛаДА БГ – 70 963 лв., по ПМС 103/21.05.2020 г. за допълнителни стипендии на докторанти на стойност 29 340 лв., по ПМС 271/24.10.2019 г. за млади учени и постдокторанти на стойност 37 920 лв. Получени са и приходи от ЕС по програма Хоризонт 2020 на стойност 53 849 лв.

Разходите, извършени през 2020 г. в ИБЦТ-БАН, възлизат на 1 596 309 лв. и са разпределени, както следва:

- 970 355 лв. са средствата, изразходвани за възнаграждения и осигурителни вноски на служителите, назначени по трудови правоотношения;
- 206 427 лв. са средствата, изразходвани за възнаграждения на членове на научни колективи по проекти и програми, за хонорари на членове на научни журита, за обезщетения по чл. 222 и чл. 224 от КТ, както и за изплатени болнични от работодателя;
- 204 758 лв. е сумата на задължителните осигурителни вноски за сметка на работодателя;
- 123 203 лв. са изразходвани за изплащане на разходи за издръжка, като в т.ч. за материали 60 957 лв., за вода, електроенергия и топлоенергия 8 870 лв., за командировки в страната и чужбина 24 842 лв., които са основно за участие в различни научни прояви за сметка на сключените договори и действащи проекти;

- 75 840 лв. е сумата, изразходена за изплащане на стипендии на докторанти, като в т.ч. са включени и допълнителните стипендии на докторантите в редовна форма на обучение /ПМС 103/21.05.2020 г/;
- 14 561 лв. са средствата, изразходвани за придобиване на дълготрайни материални активи, в т.ч. за компютри – 13 361 лв. и за инвентар - 1 200 лв. Основна част от закупените ДМА са със средства от проекти и договори за нуждите на научния колектив, както и за нуждите на докторантите от отпуснатата им сума за издръжка.

8. Издателска и информационна дейност на звеното.

Издателска дейност

ИБЦТ издава следните списания и поредици:

Etudes balkaniques
 Studia Balkanica
 Балкани
 Orpheus
 Thracia
 Studia Thracica
 Seminarium Thracium
 Thracia Antiqua

През 2020 г. бяха публикувани:

Etudes balkaniques – 4 книжки;
 Балкани – том 9;
 Thracia – том 25.
 Orpheus – том 26–27.

Освен политиката за адаптиране на периодичните издания към изискванията на различни рефериращи/индексиращи бази от данни през 2020 г. започна подготовката за подобен тип оценка и съответно включване в Web of Science на издаваните от ИБЦТ научни сборници и монографии. През 2020 г. като част от Core Collection на Web of Science бе включен сборникът *Солун и българите: история, памет, съвремие*. ИБЦТ, 2019, ISBN: 978-619-7179-10-1. Бяха подадени документи за включване в Web of Science и на сборника *Култура на пътуването в Европейския Югоизток*. Институт за балканистика с Център по тракология, ISBN: 978-619-7179-13-2, като се очаква през 2021 г. изданието също да бъде индексирано. Както вече бе отбелязано, през 2020 г. ИБЦТ е издал 9 монографии и 7 сборника (заглавията са на стр. 10–11). Очаква се през 2021 г. монографията на Александра Миланова, *От Константинопол до Янина. Всекидневието на Балканите през погледа на Франсоа Пуквил*. Институт за балканистика с Център по

тракология при Българската академия на науките, 2020, ISBN: 978-619-7179-16-3, 402 стр. също да бъде включена в Web of Science.

През 2020 г. продължи разработването на електронна библиотека с отворен достъп. Във връзка с предвидените дейности бе създадена нова секция в ИБЦТ – *Дигитално културно наследство*, в която са назначени четирима изследователи.

В момента ИБЦТ разполага с три онлайн енциклопедии – *Енциклопедия Тракия*, *LABedia: енциклопедия на Късната античност на Балканите* и *Онлайн енциклопедия на античното културно-историческо наследство в Югоизточна Европа*. Третата енциклопедия все още е в процес на създаване.

Информационна дейност

И през 2020 г. широката общественост бе информирана за дейността на ИБЦТ през интернет страницата на Института за балканистика с Център по тракология (<https://www.balkanstudies.bg/>) и фейсбук страниците – Institute for Balkan Studies with Centre of Thracology, Солун и българите, Mirabilia, Късноантичните Балкани. През 2020 г. бяха създадени още две фейсбук страници – Centre of Thracology – страница на Центъра по тракология, и Дигитален архив на столичния кмет инж. Иван Иванов. Последната фейсбук страница, както се вижда и от заглавието, обслужва нуждите на едноименния проект, като същевременно е важна част от общата политика на ИБЦТ за изграждане и популяризиране на дигиталното културно наследство на Балканите.

ИБЦТ има една официална интернет страница (<https://www.balkanstudies.bg/>), три страници на проекти (<http://www.solunbg.or/>; <http://balkan-challenges.eu/>; <http://labalkans.org.>) и шест фейсбук страници, които използва за популяризиране на научната си дейност. Активното популяризиране на дейността на ИБЦТ е довело до увеличаване броя на последователите в социалните мрежи с 47% спрямо 2019 г. (в края на 2019 г. фейсбук страниците на ИБЦТ имат повече от 2500 последователи и повече от 4700 през 2020 г.), като за 2019 г. увеличението е било с 40% спрямо 2018 г. Събитието, генерирало най-голям интерес, е прегледано близо 21 000 пъти. Сайтът на ИБЦТ е генерирал 36 242 посещения с близо 1 400 000 преглеждания на качената информация. Страницата на най-стария проект (от 2017 г.) „Солун и българите“ има 11 622 посещения с близо половин милион преглеждания на статиите. И двата сайта са посещавани от повече от 50 държави, като трябва да отбележим, че освен от европейските държави има посещения от САЩ (16 802 – ИБЦТ, 6442 – Солун и българите, 5484 – LABedia), от Китай (5576 – ИБЦТ, 1483 – Солун и българите, 7128 – LABedia), Русия (3429 – ИБЦТ, 1456 – Солун и българите, 657 – LABedia), Япония, Австралия, Канада, Южна Корея, Индия и др.

През 2020 г. продължи практиката за изготвяне на месечен календар на събитията, който се разпространява през социалните мрежи и може да бъде намерен на сайта на ИБЦТ. За съжаление поради епидемичната обстановка дейността на ИБЦТ през 2020 г. бе силно ограничено и нямаше възможност за разширяване обхвата на календара.

Освен социалните мрежи ИБЦТ активно използва медиите за представяне на дейността си пред широката общественост. За 2020 г. бяха осъществени 113 медийни изяви на учени от ИБЦТ, като повечето от събитията, организирани от института – конференции, изложби, представяния на книги, както и работата по по-големите

проекти, бяха широко отразени в медиите. Информация за дейността на ИБЦТ може да се намери в сайтовете на МВНР, БТА, БНТ, БНР, Агенция Фокус, Монитор и др.

Библиотечна дейност

Институтът за балканистика с Център по тракология разполага с две специализирани библиотеки.

В края на 2020 г. библиотеката на Института за балканистика разполага с библиотечен фонд от 29 490 книги. Постъпили са 230 нови книжни единици, от които 104 са по книгообмен, 3 са депозиранни, 83 са дарение и 40 са академични издания, предоставени от БАН. Посещенията в библиотеката са 136, като 26 пъти е използвана читалнята. Библиотекарят, Тодор Тодоров, е направил през 2020 г. 73 библиографски справки – 11 писмени и 62 устни.

Библиотеката на Центъра по тракология разполага със 7316 издания. През 2020 г. са постъпили 115 нови книги, като 22 са от книгообмен, 35 са дарение и 58 са академични издания, предоставени от БАН. От библиотечния фонд са се ползвали 57 читатели, от които 25 са от ИБЦТ, 32 са външни. Библиотеката е ползвана 263 пъти, като всеки път е ползвана читалнята. Библиотекарят, Джени Иванова, е направила 8 устни и 2 писмени справки през 2020 г.

В края на 2020 г. ИБЦТ разполага с 36 806 библиотечни единици.

9. Информация за научния съвет на звеното.

Списъчен състав на НС на ИБЦТ, избран от Общото събрание на учените, протокол № 4, т.1/ 11.12.2018 г.

	акад. длъжност и степен	име	основна месторабота	промени в състава на НС
1	чл.-кор. проф. дин	Александър Костов - председател	ИБЦТ	
2	проф. д.изк.	Ваня Станчева - зам.-председател	ИБЦТ	
3	проф. дин	Валерия Фол	УниБИТ	
4	проф. дин	Калин Порожанов	ЮЗУ	
5	проф. дин	Лиляна Симеонова	ИБЦТ	
6	проф. дюн	Надя Бояджиева	ИБЦТ	
7	проф. дин	Орлин Събев	ИБЦТ	
8	проф. дин	Рая Заимова	ИБЦТ	
9	проф. дфн	Светлана Янакиева	ИБЦТ	пенсионер, до 22.07.2020 г.
10	проф. дин	Светлозар Елдъров	ИБЦТ	
11	проф. д-р	Румяна Прешленова	ИБЦТ	
12	проф. д-р	Лора Тасева	ИБЦТ	
13	доц. д-р	Антоанета Балчева	ИБЦТ	
14	доц. дин	Бисер Петров	ИБЦТ	
15	доц. д-р	Добриела Котова	ИБЦТ	

16	доц. д-р	Добринка Парушева	ПУ	
17	доц. д-р	Златомира Герджикова	ИБЦТ	
18	доц. д-р	Зорка Първанова	ИБЦТ	
19	доц. д-р	Иво Топалилов	ИБЦТ	избран от ОС на ИБЦТ на 10.12.2019 г., протокол №3
20	доц. д-р	Ирина Огнянова	ИБЦТ	
20	доц. д-р	Людмила Миндова	ИБЦТ	
22	доц. д-р	Марияна Стамова	ИБЦТ	
23	доц. д-р	Пенка Данова	ИБЦТ	преминала на нова месторабота, до14.07.2020 г.
24	доц. д-р	Росица Градева	ИБЦТ	
25	доц. дин	Юра Константинова	ИБЦТ	